

Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
JEANA RICHARDA DE LA TOURA
przedstawiona w dniu 17 maja 2023 r.¹

Sprawa C-402/22

Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid
przeciwko
M.A.

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Raad van State (radę stanu, Niderlandy)]

Odesłanie prejudycjalne – Dyrektywa 2011/95/UE – Normy dotyczące warunków przyznania statusu uchodźcy lub statusu ochrony uzupełniającej – Artykuł 14 ust. 4 lit. b) i art. 14 ust. 5 – Odmowa przyznania statusu uchodźcy – Obywatel państwa trzeciego, który popełnił szczególnie poważne przestępstwo – Pojęcie „szczególnie poważnego przestępstwa”

I. Wprowadzenie

1. Rozpatrywany wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony².
2. Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu między M.A., obywatelem państwa trzeciego, a Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (sekretarzem stanu ds. sprawiedliwości i bezpieczeństwa, Niderlandy, zwanym dalej „sekretarzem stanu”) w przedmiocie decyzji tego ostatniego oddalającej wniosek skarżącego o udzielenie mu ochrony międzynarodowej.
3. Artykuł 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95 stanowi, że państwa członkowskie mogą cofnąć status nadany uchodźcy, jeżeli dany uchodźca został skazany prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne przestępstwo i stanowi zagrożenie dla społeczności państwa członkowskiego, w którym przebywa.
4. Zgodnie z art. 14 ust. 5 tej dyrektywy w takiej sytuacji państwa członkowskie mogą również postanowić, że nie nadadzą statusu danemu uchodźcy, w przypadku gdy odnośna decyzja jeszcze nie zapadła. Decyzja, która jest przedmiotem postępowania głównego, została właśnie wydana na podstawie tego przepisu.

¹ Język oryginału: francuski.

² Dz.U. 2011, L 337, s. 9.

5. W opinii, którą przedstawiłem w sprawach AA (Uchodźca, który popełnił poważne przestępstwo) i Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides (Uchodźca, który popełnił poważne przestępstwo)³, broniłem wykładni, zgodnie z którą art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95 ustanawia dwa kumulatywne warunki w odniesieniu do uprawnienia państwa członkowskiego do cofnięcia statusu uchodźcy. W tym względzie wyjaśniłem, dlaczego uważam, że istnienie prawomocnego wyroku skazującego za szczególnie poważne przestępstwo jest warunkiem koniecznym, ale nie wystarczającym, aby państwo członkowskie mogło cofnąć ten status.

6. W rzeczonyj opinii wskazałem również powody, dla których uważam, że zagrożenie, jakie stanowi osoba skazana, w momencie wydawania decyzji o cofnięciu statusu uchodźcy musi być rzeczywiste, aktualne i dostatecznie poważne dla społeczności danego państwa członkowskiego. Wyjaśniłem tam również, że decyzja o cofnięciu statusu uchodźcy musi moim zdaniem przestrzegać zasady proporcjonalności, a szerzej, praw podstawowych danej osoby zagwarantowanych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej.

7. Natomiast, jako że żadne z pytań przedstawionych przez sądy odsyłające w sprawach C-663/21 i C-8/22 nie dotyczyło bezpośrednio znaczenia warunku, zgodnie z którym dany obywatel państwa trzeciego musi być „skazany prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne przestępstwo”, nie zająłem stanowiska w tej kwestii.

8. W niniejszej sprawie Raad van State (rada stanu, Niderlandy) w pierwszym pytaniu prejudycjalnym wyraźnie zwraca się do Trybunału o wyjaśnienie tego aspektu w odniesieniu do decyzji o oddaleniu wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

9. Na wniosek Trybunału w niniejszej opinii skupiono się na tym pierwszym pytaniu prejudycjalnym, przez które sąd odsyłający zmierza do uzyskania od Trybunału wyjaśnień w sprawie kryteriów pozwalających na zdefiniowanie pojęcia „szczególnie poważnego przestępstwa” w rozumieniu art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95.

10. W dalszej części przedstawię powody, dla których uważam, że rzeczony przepis należy interpretować w ten sposób, że „szczególnie poważne przestępstwo” w rozumieniu tego przepisu stanowi czyn zabroniony, który charakteryzuje się wyjątkowym stopniem wagi. Wyjaśnię metodę i kryteria, które moim zdaniem powinny umożliwić państwom członkowskim ocenę istnienia takiego przestępstwa.

³ C-663/21 i C-8/22, EU:C:2023:114.

II. Ramy prawne

A. Prawo międzynarodowe

11. Artykuł 33 Konwencji dotyczącej statusu uchodźców⁴, uzupełnionej Protokołem dotyczącym statusu uchodźców⁵ (zwanej dalej „konwencją genewską”), stanowi:

„1. Żadne Umawiające się Państwo nie wydali lub nie zawróci w żaden sposób uchodźcy do granicy terytoriów, gdzie jego życiu lub wolności zagrażałoby niebezpieczeństwo ze względu na jego rasę, religię, obywatelstwo, przynależność do określonej grupy społecznej lub przekonania polityczne.

2. Nie może powoływać się jednakże na dobrodziejstwo niniejszego postanowienia uchodźca, co do którego istnieją podstawy, aby uznać go za groźnego dla bezpieczeństwa państwa, w którym się on znajduje, lub który będąc skazanym prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne zbrodnie stanowi niebezpieczeństwo dla społeczeństwa tego państwa”.

B. Prawo Unii

12. Artykuł 12 ust. 2 dyrektywy 2011/95 stanowi:

„Obywatel państwa trzeciego lub bezpaństwowiec zostaje wykluczony z możliwości otrzymania statusu uchodźcy, jeżeli istnieją poważne podstawy, aby sądzić, że:

- a) dokonał zbrodni przeciwko pokojowi, zbrodni wojennej, zbrodni przeciwko ludzkości w rozumieniu aktów międzynarodowych opracowanych w celu ustanowienia przepisów odnoszących się do tych zbrodni;
- b) popełnił poza państwem, które go przyjęło, poważne przestępstwo o charakterze niepolitycznym, zanim został przyjęty jako uchodźca, czyli zanim wydano mu zezwolenie na pobyt na podstawie nadanego statusu uchodźcy [...];
- c) jest winny czynów sprzecznych z celami i zasadami Organizacji Narodów Zjednoczonych [...].”

13. Artykuł 14 ust. 4 i 5 tejże dyrektywy stanowi:

„4. Państwa członkowskie mogą cofnąć status, pozbawić lub odmówić przedłużenia ważności statusu nadanego uchodźcy przez organ rządowy, administracyjny, sądowy lub quasi-sądowy, jeżeli:

- a) istnieją racjonalne podstawy, by uznać danego uchodźcę za zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa członkowskiego, w którym przebywa;
- b) dany uchodźca został skazany prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne przestępstwo i stanowi zagrożenie dla społeczności tego państwa członkowskiego.

⁴ Sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. [*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 189, s. 150, nr 2545 (1954)], weszła w życie w dniu 22 kwietnia 1954 r.

⁵ Sporządzony w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 r., wszedł w życie dnia 4 października 1967 r.

5. W sytuacjach określonych w ust. 4 państwa członkowskie mogą postanowić, że nie nadadzą statusu danemu uchodźcy, w przypadku gdy odnośna decyzja jeszcze nie zapadła”.

14. Artykuł 17 ust. 1 lit. b) wspomnianej dyrektywy zredagowano następująco:

„Obywatel państwa trzeciego lub bezpaństwowiec zostaje wykluczony z możliwości otrzymania ochrony uzupełniającej, jeżeli istnieją poważne podstawy, aby sądzić, że:

[...]

b) popełnił poważne przestępstwo”.

15. Artykuł 21 ust. 1 i 2 tejże dyrektywy ma następujące brzmienie:

„1. Państwa członkowskie, zgodnie ze swoimi zobowiązaniami międzynarodowymi, przestrzegają zasady non-refoulement.

2. Jeżeli zobowiązania międzynarodowe wspomniane w ust. 1 tego nie zabraniają, państwa członkowskie mogą odesłać uchodźcę, bez względu na to, czy jego status został formalnie uznany, jeżeli:

a) istnieją racjonalne podstawy, by uznać danego uchodźcę za zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa członkowskiego, w którym przebywa; lub

b) dany uchodźca został skazany prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne przestępstwo i stanowi zagrożenie dla społeczności tego państwa członkowskiego”.

C. Prawo niderlandzkie

16. Paragraf C2/7.10.1 Vreemdelingencirculaire 2000 (okólnika w sprawie cudzoziemców z 2000 r.), zatytułowany „Porządek publiczny jako podstawa odmowy”, stanowi:

„Rozpatrując wniosek o pozwolenie na pobyt na czas określony z tytułu azylu, Immigratie- en Naturalisatiedienst [urząd ds. imigracji i naturalizacji, Niderlandy (zwany dalej »IND«)] bada, czy cudzoziemiec stanowi zagrożenie dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa narodowego. Jeżeli cudzoziemiec jest uchodźcą w rozumieniu konwencji [genewskiej], IND dokonuje oceny, czy zostało popełnione szczególnie poważne przestępstwo [...].

IND dokonuje oceny, czy w danym przypadku zostało popełnione (szczególnie) poważne przestępstwo, na podstawie wszystkich istotnych okoliczności faktycznych i prawnych. W tym względzie w każdym przypadku bierze on pod uwagę szczególne okoliczności przywołane przez cudzoziemca, które odnoszą się do charakteru i wagi danego czynu zabronionego, a także czas, jaki upłynął od popełnienia czynu.

[...]

IND dokonuje oceny kwestii popełnienia (szczególnie) poważnego przestępstwa, sprawdzając, czy łącznie suma wymierzonych kar osiąga co najmniej mający zastosowanie próg. W tym zakresie należy przywiązać dużą wagę do okoliczności indywidualnych, między innymi do tego, jaką

proporcję stanowią przestępstwa będące zagrożeniem dla społeczności. W każdym przypadku przynajmniej jeden z wyroków skazujących musi dotyczyć przestępstwa stanowiącego takie zagrożenie.

W celu ustalenia, czy suma wymierzonych kar osiąga mający zastosowanie próg, IND bierze w każdym przypadku pod uwagę część składową kar podlegającą bezwarunkowo wykonaniu.

Przy tej ocenie bierze on pod uwagę warunkową część składową kar, jeżeli – i w zakresie, w jakim – chodzi o:

- przestępstwa związane ze środkami odurzającymi, przestępstwa na tle seksualnym i przestępstwa z użyciem przemocy;
- handel ludźmi; lub
- popełnianie, przygotowywanie lub ułatwianie popełnienia przestępstwa o charakterze terrorystycznym.

W celu dokonania oceny istnienia zagrożenia dla porządku publicznego lub bezpieczeństwa narodowego IND bierze również pod uwagę wyroki skazujące na karę w postaci pracy na cele społeczne. Wylicza on mający zastosowanie próg, biorąc za podstawę następujące elementy:

- wymiar orzeczonej przez sąd zastępczej kary pozbawienia wolności;
- wymiar orzeczonej przez sąd kary pozbawienia wolności, w przypadku gdy cudzoziemiec nie wykona w należyty sposób kary w postaci pracy na cele społeczne, na którą został on skazany; oraz
- dla każdych dwóch godzin [pracy na cele społeczne wymierzonej] wyrokiem nakazowym: jeden dzień kary pozbawienia wolności.

[...]

Porządek publiczny, w przypadku gdy cudzoziemiec jest uchodźcą w rozumieniu konwencji [genewskiej]

IND nie wydaje pozwolenia na pobyt na czas określony z tytułu azylu cudzoziemcowi, który spełnia wszystkie następujące warunki:

- spełnia on warunki uzyskania pozwolenia na pobyt na czas określony z tytułu azylu [...]; oraz
- został on skazany za »szczególnie poważne przestępstwo« i stanowi »zagrożenie dla społeczności«.

Przyjmuje się, że popełniono »szczególnie poważne przestępstwo«, w razie spełnienia wszystkich następujących przesłanek:

- na mocy prawomocnego wyroku cudzoziemiec został skazany na karę pozbawienia wolności lub orzeczono wobec niego środek polegający na pozbawieniu wolności; oraz

- wymiar orzeczonej kary lub środka wynosi łącznie co najmniej dziesięć miesięcy.

Dokonując rzeczowej oceny, IND bierze również pod uwagę przestępstwa, które zostały popełnione za granicą. W tym względzie na podstawie informacji dostarczonych przez Openbaar Ministerie [prokuraturę, Niderlandy] IND dokonuje oceny konsekwencji przewidzianych dla takich przestępstw przez prawo niderlandzkie w wypadku ich popełnienia i wymierzenia za nie kary w Niderlandach.

IND dokonuje oceny zagrożenia dla społeczności w każdym przypadku oraz na podstawie wszystkich istotnych okoliczności faktycznych i prawnych.

Przy ocenie »zagrożenia dla społeczności«, jakie stanowi dany cudzoziemiec, IND bierze pod uwagę między innymi następujące aspekty:

- charakter czynu zabronionego; oraz
- orzeczoną karę.

Przy dokonywaniu oceny zagrożenia, jakie cudzoziemiec stanowi dla społeczności, IND opiera się na sytuacji istniejącej w chwili rozpatrywania wniosku (ocena »ex nunc«).

W każdym razie IND może uznać istnienie zagrożenia dla społeczności w przypadku:

- przestępstw związanych ze środkami odurzającymi, przestępstw na tle seksualnym i przestępstw z użyciem przemocy;
- spowodowania pożaru;
- handlu ludźmi;
- nielegalnego handlu bronią, amunicją i materiałami wybuchowymi; oraz
- handlu organami i tkankami ludzkimi.

[...]”.

III. Okoliczności w postępowaniu głównym i pytania prejudycjalne

17. W dniu 5 lipca 2018 r. M.A. złożył czwarty wniosek o udzielenie ochrony międzynarodowej w Niderlandach.

18. Decyzją z dnia 12 czerwca 2020 r. sekretarz stanu oddalił ten wniosek. W owej decyzji uznano, że M.A. miał uzasadnione powody, aby obawiać się prześladowania w kraju pochodzenia, ale że w związku ze swoim skazaniem prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne przestępstwo stanowi on zagrożenie dla społeczności.

19. Sekretarz stanu oparł się w tym względzie na okoliczności, że w 2018 r. M.A. został skazany prawomocnym wyrokiem na karę 24 miesięcy pozbawienia wolności⁶ za popełnienie, tego samego wieczoru, trzech napaści na tle seksualnym, jednego usiłowania takiej napaści oraz kradzieży telefonu komórkowego.

20. M.A. wniósł skargę na decyzję z dnia 12 czerwca 2020 r.

21. Orzeczeniem z dnia 13 lipca 2020 r. rechtbank Den Haag (sąd rejonowy w Hadze, Niderlandy) uchylił rzeszoną decyzję ze względu na fakt, iż sekretarz stanu nie uzasadnił wystarczająco, po pierwsze, że czyny popełnione przez M.A. były na tyle poważne, że uzasadniały odmowę nadania statusu uchodźcy, a po drugie, że M.A. stanowi rzeczywiste, aktualne i dostatecznie poważne zagrożenie dla jednego z podstawowych interesów społeczeństwa.

22. Sekretarz stanu wniósł środek odwoławczy od tego orzeczenia do Raad van State (rady stanu). Na poparcie tego środka odwoławczego podnosi on, po pierwsze, że czyny zarzucane M.A. należy uznać za jeden czyn zabroniony stanowiący szczególnie poważne przestępstwo ze względu na charakter tych czynów, orzeszoną karę oraz destruktywny wpływ rzeszonych czynów na społeczność niderlandzką. Po drugie, twierdzi on, że skazanie M.A. za szczególnie poważne przestępstwo dowodzi co do zasady, iż stanowi on zagrożenie dla społeczności.

23. Natomiast M.A. podnosi, że sekretarz stanu błędnie przyjął wymiar orzeszonej kary jako podstawę do zbadania i dokonania oceny kwestii, czy przestępstwo można zakwalifikować jako szczególnie poważne. Każda sprawa powinna podlegać indywidualnej ocenie, na co metoda zastosowana przez sekretarza stanu nie pozwala. M.A. podkreśla także, że napaść na tle seksualnym jest najlżejszą formą przestępstw przeciwko obyczajności. Ponadto w odniesieniu do przesłanki dotyczącej istnienia zagrożenia dla społeczności M.A. uważa, że ocena dokonana przez rechtbank Den Haag (sąd rejonowy w Hadze) jest prawidłowa.

24. Sąd odsyłający uważa, że w celu wydania orzeszenia w przedmiocie rzeszonego środka odwoławczego potrzebuje on wyjaśnień co do okoliczności, na podstawie których państwa członkowskie powinny ustalić, czy obywatel państwa trzeciego został skazany prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne przestępstwo. Sąd ten zastanawia się w szczególności, w jakim zakresie rozstrzygnięcie przyjęte przez Trybunał w wyroku z dnia 13 września 2018 r., Ahmed⁷, w odniesieniu do art. 17 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2011/95 można zastosować do art. 14 ust. 4 lit. b) tej dyrektywy, skoro pierwszy z tych przepisów dotyczy „poważnego przestępstwa”, a drugi wzmiankuje „szczególnie poważne przestępstwo”.

25. Ponadto w świetle różnicy zdań między stronami co do zakresu pojęcia „zagrożenia dla społeczności” sąd odsyłający traktuje jako własne pytania prejudycjalne przedstawione przez Conseil d'État (radę stanu, Belgia) w sprawie C-8/22⁸.

⁶ W tym z warunkowym zawieszeniem wykonania na osiem miesięcy, jak to wydaje się wynikać z uwag przedstawionych przez M.A. oraz przez rząd niderlandzki.

⁷ C-369/17, zwany dalej „wyrokiem Ahmed”, EU:C:2018:713.

⁸ Zobacz przypis 3 do niniejszej opinii.

26. W tych okolicznościach Raad van State (rada stanu) postanowiła zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

- „1) a) Kiedy przestępstwo jest »szczególnie poważne« w rozumieniu art. 14 ust. 4 zdanie wprowadzające i lit. b) dyrektywy [2011/95] w takim stopniu, że istnieją podstawy do odmowy nadania przez państwo członkowskie statusu uchodźcy osobie, która potrzebuje ochrony międzynarodowej?
- b) Czy wymienione w pkt 56 wyroku [Ahmed] kryteria oceny, czy jest mowa o »poważnym przestępstwie« w rozumieniu art. 17 ust. 1 zdanie wprowadzające i lit. b) dyrektywy [2011/95], mają znaczenie przy ocenie, czy doszło do »szczególnie poważnego przestępstwa«? Jeżeli tak, to czy istnieją ponadto dodatkowe kryteria, których spełnienie prowadzi do oceny, że przestępstwo jest »szczególnie« poważne?
- 2) Czy art. 14 ust. 4 zdanie wprowadzające i lit. b) dyrektywy [2011/95] należy interpretować w ten sposób, że sam fakt, że osoba, która uzyskała status uchodźcy, została prawomocnie skazana za szczególnie poważne przestępstwo, wystarcza do wykazania, że stanowi ona zagrożenie dla społeczności, czy też prawomocne skazanie za szczególnie poważne przestępstwo samo w sobie nie wystarcza do wykazania istnienia zagrożenia dla społeczności?
- 3) Jeżeli sam fakt wydania prawomocnego wyroku skazującego za szczególnie poważne przestępstwo nie wystarcza do wykazania istnienia zagrożenia dla społeczności, to czy art. 14 ust. 4 zdanie wprowadzające i lit. b) dyrektywy [2011/95] należy interpretować w ten sposób, że wymaga on od państwa członkowskiego, aby wykazało ono, iż od momentu wydania wyroku skazującego skarżący nadal stanowi zagrożenie dla społeczności? Czy państwo członkowskie musi wykazać, że zagrożenie to jest rzeczywiste i aktualne, czy też wystarczy, iż istnieje potencjalne zagrożenie? Czy art. 14 ust. 4 zdanie wprowadzające i lit. b) [tej dyrektywy], rozpatrywany samodzielnie lub w związku z zasadą proporcjonalności, należy interpretować w ten sposób, że zezwala on na cofnięcie statusu uchodźcy tylko wtedy, gdy cofnięcie to jest proporcjonalne, a zagrożenie, jakie stanowi osoba korzystająca z takiego statusu, jest dostatecznie poważne, aby uzasadnić takie cofnięcie?
- 4) Jeżeli państwo członkowskie nie musi wykazywać, że od chwili wydania wyroku skazującego skarżący nadal stanowi zagrożenie dla społeczności i że zagrożenie to jest rzeczywiste, aktualne i dostatecznie poważne, aby uzasadnić cofnięcie statusu uchodźcy, to czy art. 14 ust. 4 zdanie wprowadzające i lit. b) dyrektywy [2011/95] należy interpretować w ten sposób, iż wymaga on, aby zagrożenie dla społeczności zostało zasadniczo wykazane na podstawie okoliczności, że beneficjent statusu uchodźcy został skazany prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne przestępstwo, ale że jest on w stanie wykazać, iż nie stanowił lub już nie stanowi takiego zagrożenia?».

27. Uwagi na piśmie przedstawili M.A., rządy niderlandzki i węgierski oraz Komisja Europejska.

IV. Analiza

28. W pierwszym pytaniu prejudycjalnym sąd odsyłający zwraca się do Trybunału o wyjaśnienie zakresu art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95 w celu ustalenia, według jakiej metody i jakich kryteriów należy zdefiniować pojęcie »szczególnie poważnego przestępstwa» w rozumieniu tego przepisu.

29. Ów sąd pragnie w szczególności wiedzieć, czy wymogi i parametry, które należy brać pod uwagę w celu stwierdzenia, że dana osoba popełniła „poważne przestępstwo” w rozumieniu art. 17 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2011/95, wynikające w szczególności z wyroku Ahmed, mają również znaczenie dla rozstrzygnięcia, czy dana osoba popełniła „szczególnie poważne przestępstwo” w rozumieniu art. 14 ust. 4 lit. b) tej dyrektywy.

30. Przypominam, że popełnienie szczególnie poważnego przestępstwa stanowi warunek konieczny – choć niewystarczający – dla skorzystania z uprawnienia do cofnięcia lub odmowy nadania statusu uchodźcy, którym to uprawnieniem dysponują państwa członkowskie na podstawie tego przepisu lub art. 14 ust. 5 dyrektywy 2011/95.

31. Pragnę zauważyć, że ani art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95, ani żaden inny jej przepis nie zawierają definicji pojęcia „szczególnie poważnego przestępstwa”.

32. Należy również stwierdzić, że art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95 nie odsyła do prawa państw członkowskich w celu zdefiniowania pojęcia „szczególnie poważnego przestępstwa” zawartego w tym przepisie. Zarówno z wymogów jednolitego stosowania prawa Unii, jak i z zasady równości wynika zaś, że treści przepisu prawa Unii, który nie zawiera wyraźnego odesłania do prawa państw członkowskich dla określenia jego znaczenia i zakresu, należy zwykle nadać w całej Unii autonomiczną i jednolitą wykładnię⁹.

33. Pragnę uściślić w tym względzie, że przyjęcie autonomicznej i jednolitej wykładni pojęcia „szczególnie poważnego przestępstwa” w rozumieniu art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95 nie powinno prowadzić do pozbawienia państw członkowskich ich uprawnień dyskrecyjnych w zakresie określenia prowadzonych przez nie polityk karnych. Innymi słowy, nie chodzi o dążenie do wprowadzaniego tylnymi drzwiami ujednoczenia polityki karnej państw członkowskich. Taka wykładnia ma jedynie na celu zapewnienie, by ocena zawartego w tym przepisie warunku dotyczącego szczególnej wagi danego przestępstwa opierała się na wspólnej metodzie i wspólnych kryteriach, pozwalając tym samym zagwarantować, że korzystanie z uprawnienia do cofnięcia lub odmowy nadania statusu uchodźcy zostanie zamknięte w tych samych granicach we wszystkich państwach członkowskich.

34. Podsumowując, nie chodzi tu o zanegowanie różnic w koncepcji przyjętych polityk karnych, które mogą istnieć między państwami członkowskimi. Chodzi o dostarczenie właściwym organom narzędzi niezbędnych do ustalenia, na wspólnej podstawie, szczególnej wagi przestępstwa.

35. Uściślijmy powyższe, ponieważ dyrektywa 2011/95 nie definiuje pojęcia „szczególnie poważnego przestępstwa”, pojęcie to należy interpretować zgodnie z jego zwykłym znaczeniem w języku potocznym, z uwzględnieniem kontekstu, w którym zostało ono użyte, i celów uregulowania, którego częścią stanowi¹⁰.

36. Co się tyczy pojęcia „przestępstwa”, należy je moim zdaniem rozumieć jako odnoszące się w sposób ogólny do czynu zabronionego przewidzianego przez prawo karne danego państwa członkowskiego, bez ograniczania się do konkretnych kategorii czynów zabronionych.

⁹ Zobacz w szczególności wyroki: Ahmed (pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo); z dnia 31 marca 2022 r., Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl i in. (Umieszczenie osoby ubiegającej się o azyl w szpitalu psychiatrycznym) (C-231/21, EU:C:2022:237, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo); a także z dnia 12 stycznia 2023 r., TP (Montażysta obrazu i dźwięku pracujący dla telewizji publicznej) (C-356/21, EU:C:2023:9, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).

¹⁰ Zobacz w szczególności wyrok z dnia 12 stycznia 2023 r., TP (Montażysta obrazu i dźwięku pracujący dla telewizji publicznej) (C-356/21, EU:C:2023:9, pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo).

37. W rzeczywistości kryterium odróżniające, które pozwala na ograniczenie zakresu pojęcia „szczególnie poważnego przestępstwa”, dotyczy stopnia wagi określonego czynu zabronionego. Tym samym jedynie przestępstwa osiągające szczególny stopień wagi umożliwiają państwom członkowskim skorzystanie z przysługującego im uprawnienia do cofnięcia lub odmowy nadania statusu uchodźcy.

38. W odniesieniu do zwykłego znaczenia wyrażenia „szczególnie poważne”, oznacza ono w języku potocznym stopień wagi, który przez swój rozmiar ma nietypowy lub niecodzienny charakter i który może w konsekwencji zostać uznany za „wyjątkowy”. Wyrażenie to jest zatem synonimem wyrażen „wyjątkowo poważne”, „nadzwyczaj poważne” lub „niezwykle poważne”.

39. Wynika z tego, że „szczególnie poważne przestępstwo” jest czynem zabronionym, który charakteryzuje się pewnymi specyficznymi cechami pozwalającymi na zaliczenie go do kategorii najpoważniejszych przestępstw.

40. Prowadzi mnie to do stwierdzenia, że „szczególnie poważne przestępstwo” w rozumieniu art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95 jest czynem zabronionym, który charakteryzuje się wyjątkową wagą, jaka została mu przypisana w państwie członkowskim, które zamierza skorzystać z uprawnienia do cofnięcia lub odmowy nadania statusu uchodźcy.

41. Uwzględnienie kontekstu, w jaki wpisuje się ten przepis, pozwala moim zdaniem na potwierdzenie tych wstępnych elementów analizy.

42. W tym względzie pragnę zauważyć, że kontekst ten powinien prowadzić do przyjęcia ścisłej wykładni rzeczzonego przepisu.

43. Przypomnę bowiem, że status uchodźcy powinien zostać przyznany takiej osobie, która spełnia minimalne normy ustalone w prawie Unii. I tak, zgodnie z art. 13 dyrektywy 2011/95 państwa członkowskie nadają status uchodźcy obywatelowi państwa trzeciego lub bezpaństwowcowi, który kwalifikuje się do otrzymania takiego statusu zgodnie z rozdziałami II i III tej dyrektywy.

44. Artykuł 14 ust. 4 lit. b) i art. 14 ust. 5 dyrektywy 2011/95 ustanawia zaś podstawę do cofnięcia lub do odmowy nadania statusu uchodźcy, która stanowi wyjątek od zasady ogólnej ustanowionej w art. 13 tejże dyrektywy i która skutkuje ograniczeniem praw i świadczeń określonych w rozdziale VII rzeczzonej dyrektywy. Owa podstawa do cofnięcia lub do odmowy nadania statusu uchodźcy powinna według mnie, jako zasada derogacyjna, być interpretowana w sposób ścisły, co oznacza, że może ona być stosowana jedynie wtedy, gdy właściwy organ wykaże, że dany obywatel państwa trzeciego został prawomocnie skazany za przestępstwo o wyjątkowej wadze.

45. Porównanie z innymi przepisami dyrektywy 2011/95 pozwala moim zdaniem na potwierdzenie tej wykładni. Wśród podstaw wykluczenia z możliwości uzyskania statusu uchodźcy wymieniono bowiem popełnienie „poważnego przestępstwa o charakterze niepolitycznym” – w art. 12 ust. 2 lit. b) tej dyrektywy – a wśród podstaw wykluczenia z możliwości otrzymania ochrony uzupełniającej popełnienie „poważnego przestępstwa” – w art. 17 ust. 1 lit. b) rzeczzonej dyrektywy. Odnosząc się do „szczególnie poważnego przestępstwa” – w art. 14 ust. 4 lit. b) tejże dyrektywy – prawodawca Unii chciał wyraźnie ograniczyć zakres stosowania tego przepisu, wymagając nie tylko, aby stopień wagi konieczny na

podstawie tego przepisu był wyższy od stopnia wagi koniecznego do wdrożenia podstaw wykluczenia, lecz również, aby był to wyjątkowy stopień wagi. Pragnę ponadto zauważyć, że prawodawca ten zastosował wyrażenie „szczególnie poważne”, a nie „bardzo poważne”.

46. Poza tym, podobnie jak już stwierdził Trybunał w odniesieniu do analogicznej podstawy zawartej w art. 21 ust. 2 dyrektywy 2011/95, umożliwiającej odesłanie uchodźcy, należy uznać, że art. 14 ust. 4 lit. b) tejże dyrektywy poddaje cofnięcie statusu uchodźcy rygorystycznym warunkom, ponieważ w szczególności jedynie uchodźca, który został skazany prawomocnym wyrokiem „za szczególnie poważne przestępstwo”, może być uznany za osobę, która stanowi „zagrożenie dla społeczności tego państwa członkowskiego”¹¹. Te rygorystyczne warunki są współmierne do istotnych konsekwencji, jakie pociąga za sobą cofnięcie lub odmowa nadania statusu uchodźcy, mianowicie polegających na tym, że zainteresowana osoba nie będzie już dysponowała wszystkimi prawami i świadczeniami określonymi w rozdziale VII rzeczony dyrektywy, ponieważ są one związane z tym statusem¹².

47. Wykładnia polegająca na ograniczeniu zakresu stosowania art. 14 ust. 4 lit. b) i art. 14 ust. 5 dyrektywy 2011/95 do przestępstw o wyjątkowym stopniu wagi wydaje mi się również spójna z wykładnią przyjętą dla art. 33 ust. 2 konwencji genewskiej, który stanowi w szczególności, że na zasadę non-refoulement nie może powoływać się uchodźca, „który będąc skazanym prawomocnym wyrokiem za szczególnie poważne zbrodnie stanowi niebezpieczeństwo dla społeczeństwa [państwa, w którym się znajduje]”. Pragnę zauważyć w tym względzie, że nawet jeśli ów przepis ma inny przedmiot, gdyż przewiduje on wyjątki od zasady non-refoulement, to jest bezsporne, że był on źródłem podstaw cofnięcia lub odmowy nadania statusu uchodźcy wymienionych przez prawodawcę Unii w art. 14 ust. 4 i 5 dyrektywy 2011/95. Wydaje mi się zatem właściwe, aby uwzględnić wykładnię art. 33 ust. 2 tej konwencji, która – jak to wynika z motywów 4, 23 i 24 wspomnianej dyrektywy – stanowi fundament międzynarodowych regulacji prawnych dotyczących ochrony uchodźców¹³.

48. Ogólniej rzecz ujmując, uważam, że skoro określone w art. 14 ust. 4 i 5 dyrektywy 2011/95 sytuacje, w których państwa członkowskie mogą cofnąć status uchodźcy lub odmówić jego nadania, odpowiadają w istocie sytuacjom, w których państwa członkowskie mogą odesłać uchodźcę na podstawie art. 21 ust. 2 tej dyrektywy i art. 33 ust. 2 konwencji genewskiej, to podstawy wymienione w tych przepisach należy interpretować w ten sam sposób.

49. Wykładnia art. 33 ust. 2 konwencji genewskiej wydaje się zaś odpowiadać wykładni, za którą opowiadam się w odniesieniu do art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95, a mianowicie, że „szczególnie poważne” przestępstwo jest przestępstwem, które charakteryzuje się wyjątkowym stopniem wagi.

¹¹ Zobacz wyrok z dnia 24 czerwca 2015 r., T. (C-373/13, EU:C:2015:413, pkt 72).

¹² Zobacz wyrok z dnia 14 maja 2019 r., M i in. (Cofnięcie statusu uchodźcy) (C-391/16, C-77/17 i C-78/17, EU:C:2019:403, pkt 99).

¹³ Zobacz w szczególności wyrok z dnia 14 maja 2019 r., M i in. (Cofnięcie statusu uchodźcy) (C-391/16, C-77/17 i C-78/17, EU:C:2019:403, pkt 81 i przytoczone tam orzecznictwo). Zobacz także, w odniesieniu do konieczności wykładni przepisów dyrektywy 2011/95 z poszanowaniem konwencji genewskiej, wyrok Ahmed (pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo).

50. W odniesieniu do pojęcia „przestępstwa” wspomniałem już, że może ono mieć różne znaczenia nadane mu w poszczególnych systemach prawa krajowego, co zostało podkreślone w ramach przeprowadzonej wykładni art. 33 ust. 2 konwencji genewskiej¹⁴. Zastosowanie tego przepisu zależy zatem nie od faktu, że czyn zabroniony, za który dana osoba została skazana, zakwalifikowano do takiej lub innej kategorii w krajowym prawie karnym, ale od stwierdzenia, że jest to czyn „szczególnie poważny” i uznawany za taki przez ustawę¹⁵.

51. Wyjątkowy charakter związany z wprowadzeniem w życie art. 33 ust. 2 konwencji genewskiej został zresztą podkreślony¹⁶. W tym kontekście „szczególnie poważne przestępstwo” stanowi pewien wariant „poważnego przestępstwa” ograniczony do „wyjątkowych przypadków”¹⁷. Wymóg „szczególnie poważnego przestępstwa” poprzez ograniczenie, jakie on wyraża, jest spójny z koniecznością przyjęcia szczególnie wysokiego progu stosowania wyjątku od zasady non-refoulement zawartej w art. 33 ust. 2 konwencji genewskiej¹⁸.

52. Główny cel dyrektywy 2011/95, którym jest zapewnienie, by państwa członkowskie stosowały wspólne kryteria identyfikacji osób rzeczywiście potrzebujących ochrony międzynarodowej, oraz zagwarantowanie, by osoby takie miały dostęp do minimalnego poziomu świadczeń we wszystkich państwach członkowskich¹⁹, przemawia również moim zdaniem na rzecz wykładni, która ogranicza zakres stosowania art. 14 ust. 4 lit. b) i art. 14 ust. 5 tej dyrektywy do przypadków wyjątkowych, to znaczy do przestępstw o najsurowszym wymiarze kary oraz do najpoważniejszych form przestępczości w danym państwie członkowskim.

53. Poczyniwszy powyższe wyjaśnienia, należy teraz zająć się metodą i kryteriami pozwalającymi państwom członkowskim na ustalenie istnienia „szczególnie poważnego przestępstwa” w rozumieniu art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95.

54. Orzecznictwo Trybunału zawiera w tym względzie pewną liczbę wskazówek, które wydają mi się w dużej mierze możliwe do zastosowania w drodze analogii, lecz które zasługują jednak na uzupełnienie.

¹⁴ W odniesieniu do art. 33 ust. 2 konwencji genewskiej zob. *The refugee Convention, 1951: the Travaux préparatoires analysed with a Commentary by Dr Paul Weis*, s. 246, publikacja dostępna pod następującym adresem internetowym: <https://www.unhcr.org/protection/travaux/4ca34be29/refugee-convention-1951-travaux-preparatoires-analysed-commentary-dr-paul.html>. Autor wskazuje, że „[w] odniesieniu do działalności przestępczej pojęcie »przestępstwa« nie powinno być rozumiane w znaczeniu technicznym właściwym kodeksowi karnemu, lecz powinno oznaczać po prostu czyn zabroniony większej wagi” (wolne tłumaczenie). W odniesieniu do art. 1 sekcja F lit. b) konwencji genewskiej zob. także Urząd Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR), *Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status and Guidelines on International Protection under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, pkt 155, s. 36, w którym wskazano, że „pojęcie »przestępstwa« jest odmiennie pojmowane w różnych systemach prawnych. W niektórych państwach pojęcie »przestępstwa« oznacza jedynie czyny zabronione większej wagi. W innych państwach może ono obejmować wszystko to, co mieści się między kradzieżą mniejszej wagi a zabójstwem” (wolne tłumaczenie).

¹⁵ W odniesieniu do art. 33 ust. 2 konwencji genewskiej zob. komentarz do tej konwencji opublikowany w 1997 r. przez Division of International Protection UNHCR (jednostkę ds. ochrony międzynarodowej przy Wysokim Komisarzu Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców), dostępny pod następującym adresem internetowym: <https://www.unhcr.org/3d4ab5fb9.pdf> (s. 142). Z tego punktu widzenia różnicę między wersją art. 33 ust. 2 konwencji genewskiej w języku francuskim, w której mowa jest o „crime ou délit” (zbrodni lub występku), a jego wersją w języku angielskim, w której użyto terminu „crime”, należy zrelatywizować, ponieważ tym, co istotne, jest istnienie wyroku skazującego za szczególnie poważny czyn zabroniony.

¹⁶ Zobacz A. Grahl-Madsen, *Expulsion of Refugees*, w: P. Macalister-Smith, G. Alfredsson, *The Land Beyond: Collected Essays on Refugee Law and Policy*, Hague, Martinus Nijhoff Publishers 2001, s. 7–16. Według autora „[m]ożna z całą pewnością stwierdzić, że odesłanie uchodźcy na podstawie art. 33 [konwencji genewskiej] jest środkiem wyjątkowym, który powinien być stosowany jedynie w przypadku wyjątkowych okoliczności” (wolne tłumaczenie) (s. 14).

¹⁷ Zobacz *Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status and Guidelines on International Protection under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees*, zacytowany w przypisie 14 do niniejszej opinii, s. 36, pkt 154.

¹⁸ Zobacz V. Chetail, *Le principe de non-refoulement et le statut de réfugié en droit international*, w: *La Convention de Genève du 28 juillet 1951 relative au statut des réfugiés 50 ans après: bilan et perspectives*, Bruxelles, Bruylant 2001, s. 3–61, w szczególności s. 44.

¹⁹ Zobacz motyw 12 dyrektywy 2011/95.

55. W odniesieniu do *metody* z orzecznictwa tego wynika, że właściwy organ danego państwa członkowskiego może powołać się na podstawę wykluczenia przewidzianą w art. 12 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2011/95 i w art. 17 ust. 1 lit. b) tej dyrektywy, które dotyczą popełnienia przez osobę ubiegającą się o udzielenie ochrony międzynarodowej „poważnego przestępstwa”, dopiero po przeprowadzeniu – indywidualnie dla każdego przypadku – oceny konkretnych znanych mu okoliczności w celu ustalenia, czy istnieją poważne powody, aby uznać, że czyny popełnione przez zainteresowanego, spełniającego poza tym kryteria uzyskania wnioskowanego statusu, są objęte zakresem tej podstawy wykluczenia, przy czym dokonanie oceny powagi rozpatrywanego czynu zabronionego wymaga przeprowadzenia pełnej analizy wszystkich okoliczności danego konkretnego przypadku²⁰.

56. Metoda zdefiniowana w ten sposób jest według mnie zgodna z ustanawianiem przez państwa członkowskie, z poszanowaniem zasady pewności prawa, minimalnych progów sankcji pozwalających na realizację uprawnienia do cofnięcia lub odmowy nadania statusu uchodźcy, którym to uprawnieniem państwa te dysponują na podstawie art. 14 ust. 4 lit. b) i art. 14 ust. 5 dyrektywy 2011/95²¹. Państwa członkowskie mogą również postanowić o zastrzeżeniu korzystania z tego uprawnienia w odniesieniu do niektórych tylko typów czynów zabronionych. W każdym przypadku należy wykluczyć wszelki automatyzm przy wdrażaniu tego uprawnienia²². Wobec tego należy systemowo przeprowadzać ocenę wszystkich indywidualnych okoliczności bez względu na to, czy próg sankcji został, czy nie został przewidziany przez państwa członkowskie. Taka ocena jest tym bardziej istotna i trudna, że sankcja dotyczy właśnie sprawcy, a nie czynu zabronionego²³. Ponadto ta sama kwalifikacja karna może obejmować szeroki katalog zachowań o różnym stopniu wagi.

57. Uzasadnienie wyroku skazującego odgrywa moim zdaniem decydującą rolę w przeprowadzaniu oceny, której należy dokonać. Należy zatem zbadać, czy sąd, który skazał daną osobę, zakwalifikował czyny jako „poważne” lub „szczególnie poważne”, oraz okoliczności, na których sąd oparł się w celu przyjęcia tej kwalifikacji.

58. Jak już wcześniej wskazałem, nie chodzi zatem o określenie stopnia szczególnej wagi przestępstwa dla całej Unii, ponieważ byłoby to nie tylko sprzeczne z różnicami, które istnieją między politykami karnymi państw członkowskich, ale również niezgodne z metodą polegającą na nakazaniu zbadania wszystkich okoliczności w każdym indywidualnym przypadku.

59. Ponadto należy uściślić, podobnie jak uczyniła to Komisja, że ponieważ prawo karne materialne jest przedmiotem jedynie ograniczonej harmonizacji, państwa członkowskie zachowują pewien zakres uznania przy definiowaniu tego, co stanowi „szczególnie poważne przestępstwo” do celów stosowania art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95.

²⁰ Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 2 kwietnia 2020 r., Komisja/Polska i in. (Tymczasowy mechanizm relokacji osób ubiegających się o ochronę międzynarodową) (C-715/17, C-718/17 i C-719/17, EU:C:2020:257, pkt 154 i przytoczone tam orzecznictwo); a także z dnia 22 września 2022 r., Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság i in. (C-159/21, EU:C:2022:708, pkt 92).

²¹ Progi takie zostały przewidziane w różny sposób przez niektóre państwa członkowskie, podczas gdy inne preferują analizę każdego przypadku. Zobacz w szczególności sprawozdanie Komisji zatytułowane *Evaluation of the application of the recast Qualification Directive (2011/95/EU)*, 2019, s. 135, dostępne pod następującym adresem internetowym: <https://www.statewatch.org/media/documents/news/2019/feb/eu-ceas-qualification-directive-application-evaluation-1-19.pdf>. W przypadku państw członkowskich, które przewidują w swoim prawie krajowym progi sankcji, Komisja odnosi się do progów sankcji od trzech do dziesięciu lat pozbawienia wolności.

²² Jak słusznie wskazuje Komisja w swoich uwagach na piśmie, wykluczenie automatyzmów i konieczność indywidualnej oceny dokonanej na podstawie wszystkich istotnych okoliczności są bezsporne w orzecznictwie Trybunału dotyczącym dyrektywy 2011/95. Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 9 listopada 2010 r., B i D (C-57/09 i C-101/09, EU:C:2010:661, pkt 87, 88, 93, 94); z dnia 24 czerwca 2015 r., T. (C-373/13, EU:C:2015:413, pkt 86–89); Ahmed (pkt 48–50); a także z dnia 22 września 2022 r., Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság i in. (C-159/21, EU:C:2022:708, pkt 80, 81, 92).

²³ Zobacz *The refugee Convention, 1951: the Travaux préparatoires analysed with a Commentary by Dr Paul Weis*, op.cit., s. 246.

60. W odniesieniu natomiast do *kryteriów* Trybunał wskazał w wyroku Ahmed, że wykładnia, zgodnie z którą konieczne jest przeprowadzenie oceny wszystkich istotnych okoliczności, „znajduje potwierdzenie w sprawozdaniu Europejskiego Urzędu Wsparcia w dziedzinie Azylu (EASO)^[24] ze stycznia 2016 r. zatytułowanym »Wykluczenie: art. 12 i 17 dyrektywy w sprawie kwalifikowania (2011/95/UE)«, które zaleca w pkt 3.2.2 dotyczącym art. 17 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2011/95, by powaga przestępstwa pozwalającego na wykluczenie możliwości otrzymania przez daną osobę ochrony uzupełniającej była oceniana na podstawie wielu kryteriów, takich jak w szczególności charakter ocenianego czynu, wyrządzone szkody, rodzaj procedury zastosowanej przy wszczęciu postępowania, charakter grożącej kary oraz uwzględnienie okoliczności, czy większość sądów także uznaje rozpatrywany czyn za poważne przestępstwo. [AUEA] powołuje się w tym względzie na niektóre orzeczenia wydane przez sądy najwyższe państw członkowskich²⁵.

61. Nawet jeśli kryteria podkreślone w tym wyroku przez Trybunał zostały przyjęte w odniesieniu do pojęcia „poważnego przestępstwa” w rozumieniu art. 17 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2011/95, uważam, że kryteria te są również użyteczne dla ustalenia istnienia „szczególnie poważnego przestępstwa” w rozumieniu art. 14 ust. 4 lit. b) tej dyrektywy²⁶, przy czym rzeczony kryteria powinny w tym kontekście zmierzać do wykazania wyjątkowej wagi danego przestępstwa, co stanowi bardzo istotną różnicę stopnia w stosunku do poważnego przestępstwa²⁷.

62. Pragnę zauważyć w tym względzie, że wśród czynników branych pod uwagę w ramach stosowania art. 33 ust. 2 konwencji genewskiej znajdują się charakter przestępstwa, szkoda rzeczywiście wyrządzona, rodzaj procedury zastosowanej w postępowaniu karnym oraz kwestia, czy dany czyn byłby uznany za poważne przestępstwo w większości porządków prawnych²⁸.

63. W konsekwencji w celu wykazania istnienia „szczególnie poważnego przestępstwa” w rozumieniu art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95 należy moim zdaniem wziąć pod uwagę następujące kryteria: charakter rozpatrywanego czynu²⁹, wyrządzone szkody³⁰, rodzaj procedury zastosowanej w celu wszczęcia postępowania i wydania wyroku wobec danej osoby, charakter i wymiar orzeczonej kary³¹ oraz uwzględnienie kwestii, czy większość sądów także uznaje rozpatrywany czyn za szczególnie poważne przestępstwo.

²⁴ Obecnie Agencja Unii Europejskiej ds. Azylu (AUEA) [zob. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2303 z dnia 15 grudnia 2021 r. ustanawiające Agencję Unii Europejskiej ds. Azylu i uchylające rozporządzenie (UE) nr 439/2010 (Dz.U. 2021, L 468, s. 1)].

²⁵ Zobacz wyrok Ahmed (pkt 56).

²⁶ Zobacz w tym względzie AUEA, *Judicial analysis: Ending international protection*, wyd. 2, 2021, s. 62.

²⁷ W odniesieniu do kryteriów przyjętych przez Conseil du contentieux des étrangers (sąd do spraw cudzoziemców, Belgia) zob. na przykład J. Hardy, G. Mathues, *Retrait du statut de réfugié pour raisons d'ordre public – „Constituer un danger pour la société du fait qu'il a été condamné définitivement pour une infraction particulièrement grave”*, *Revue du droit des étrangers*, Bruxelles, Association pour le droit des étrangers 2020, n° 207, s. 5–14, w szczególności s. 6–9.

²⁸ Zobacz stanowisko UNHCR w sprawie federalnej inicjatywy obywatelskiej „w sprawie odsyłania zagranicznych przestępców” (inicjatywa dotycząca odesłania), 10 września 2008 r., pkt 21, s. 11.

²⁹ Okoliczność, że dany czyn charakteryzuje się wysokim stopniem okrucieństwa, może stanowić wskazówkę, że przestępstwo jest szczególnie poważne, tak jak umyślny lub nieumyślny charakter czynu podlegającego karze.

³⁰ Do tej kategorii mogą zaliczać się konkretne skutki wywierane przez popełniony czyn na społeczności, a mianowicie charakter i zakres negatywnych skutków dla ofiar, a szerzej – dla społeczeństwa: zaburzenia społeczne, uwzględnienie obaw i środków podjętych w celu ich złagodzenia. Zobacz H. Hinterhofer, *Das „besonders schwere Verbrechen” iS des § 6 Abs 1 Z 4 AsylG – Ein konkretisierender Auslegungsvorschlag aus strafrechtlicher Sicht*, *Fremden- und asylrechtliche Blätter: FABL: Jahrgangsband mit Judikatursammlung*, Wien, Sramek 2009, nr 1, s. 38–41.

³¹ Ustalenie, czy kara pozbawienia wolności została orzeczona z warunkowym zawieszeniem wykonania, czy nie, ma moim zdaniem pewne znaczenie.

64. Ponadto należy wziąć pod uwagę, że w wyroku Ahmed Trybunał orzekł odnośnie do wymiaru kary przewidzianego ustawą, iż art. 17 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2011/95 stoi na przeszkodzie przepisom prawa krajowego, na mocy których uznaje się, że osoba występująca o udzielenie ochrony międzynarodowej popełniła poważne przestępstwo wyłącznie na podstawie kary, jaką dane przestępstwo jest zagrożone zgodnie z prawem tego państwa członkowskiego³². Niemniej jednak w tym wyroku uznano, że kryterium wymiaru grożącej kary ma szczególne znaczenie dla oceny wagi przestępstwa³³.

65. W kontekście kary orzeczonej, a nie jedynie kary grożącej, kryterium dotyczące charakteru i wymiaru kary powinno moim zdaniem odgrywać tym bardziej ważną rolę³⁴.

66. Przyznając jednak, analogicznie do tego, co Trybunał orzekł w wyroku Ahmed, że kryterium orzeczonej kary nie może być stosowane samodzielnie ani automatycznie w celu zbadania, czy przestępstwo jest szczególnie poważne. To kryterium, podobnie jak kryterium charakteru przestępstwa, powinno zostać uzupełnione oceną wszystkich okoliczności, w tym zbadaniem kontekstu, w jakim czyn zabroniony został popełniony, i zachowania danej osoby³⁵, przy czym owa ocena powinna w szczególności opierać się na uzasadnieniu zawartym w wyroku skazującym.

67. Skoro bowiem art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95 odnosi się do prawomocnego wyroku skazującego, należy uznać, że sąd, który wydał taki wyrok skazujący, uwzględnił wszystkie indywidualne okoliczności w celu orzeczenia kary, którą uznał on za stosowną. W tym względzie ów decydujący charakter uzasadnienia wyroku skazującego i oceny dokonanej przez sąd karny wydający ten wyrok, jak to już wcześniej podkreśliłem, wydaje mi się wynikać z różnicy istniejącej między podstawami wykluczenia z możliwości uzyskania statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej wymienionymi w art. 12 ust. 2 lit. b) i w art. 17 ust. 1 lit. b) tej dyrektywy – które dotyczą „popełnienia” poważnego przestępstwa – a podstawą cofnięcia lub odmowy nadania statusu uchodźcy, o której mowa w art. 14 ust. 4 lit. b) i w art. 14 ust. 5 rzeczonej dyrektywy – dotyczącym „[uchodźcy] skazanego prawomocnym wyrokiem”.

68. Ponadto w ramach oceny, której należy dokonać, wydaje mi się szczególnie istotne, aby porównać karę wymierzoną z maksymalną karą przewidzianą przez ustawę za dane przestępstwo³⁶. Co więcej, należy zbadać pozycję, jaką kara orzeczone zajmuje na skali kar obowiązujących w danym państwie członkowskim³⁷.

³² Zobacz wyrok Ahmed (pkt 58).

³³ Zobacz wyrok Ahmed (pkt 55).

³⁴ W przedmiocie kryterium kary zob. I. Kraft, Article 14, Revocation of, ending of or refusal to renew refugee status, w: K. Hailbronner, D. Thym, *EU Immigration and Asylum Law: A Commentary*, wyd. 2, Munich, C.H. Beck 2016, s. 1225–1233, w szczególności s. 1231. Autor wskazuje, że „uznaje się, że zostało popełnione szczególnie poważne przestępstwo w kontekście art. 33 ust. 2 konwencji genewskiej, jeżeli dana osoba została skazana za przestępstwa zagrożone długimi karami pozbawienia wolności, jak ma to miejsce w przypadku: zabójstwa, zgwałcenia, rozboju, sprowadzenia zdarzenia w postaci pożaru, terroryzmu międzynarodowego itp.” (wolne tłumaczenie).

³⁵ W odniesieniu do art. 33 ust. 2 konwencji genewskiej zob. G.S. Goodwin-Gill, J. McAdam, *The refugee in international law*, wyd. 3, Oxford University Press, Oxford 2007, s. 239; J.C. Hathaway, *The Rights of Refugees under International Law*, Cambridge University Press, Cambridge 2021, s. 413–416.

³⁶ Czym bardziej wymierzona kara pozbawienia wolności zbliża się do górnej granicy grożącej kary, tym bardziej właściwy organ może uznać, że chodzi o szczególnie poważne przestępstwo (zob. H. Hinterhofer, op.cit.).

³⁷ Jeżeli orzeczone kara mieści się w górnej części skali kar, może to stanowić wskazówkę, że dane przestępstwo jest szczególnie poważne.

69. Dodam również następujące kryteria, które moim zdaniem powinny należeć do grupy kryteriów pomocnych w ustaleniu, czy przestępstwo charakteryzuje się wyjątkowym stopniem wagi:

- przeważający charakter okoliczności obciążających lub, przeciwnie, okoliczności łagodzących; oraz
- charakter interesu prawnego, którego dotyczy naruszenie³⁸.

70. Należy też uściślić, że art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95 odnosi się do sytuacji, w której uchodźca „został skazany prawomocnym wyrokiem za [jedno] szczególnie poważne przestępstwo”³⁹. Użycie liczby pojedynczej, jak też konieczność przyjęcia wykładni zawężającej tego przepisu wyklucza moim zdaniem, by ta podstawa do cofnięcia lub odmowy nadania statusu uchodźcy mogła być stosowana w oparciu o karę łączną orzeczoną za dwa lub więcej przestępstw, z których żadne, rozpatrywane z osobna, nie może być zakwalifikowane jako „szczególnie poważne przestępstwo”⁴⁰.

71. Do sądu odsyłającego należy dokonanie oceny w świetle metody i kryteriów, które właśnie opisałem, czy może on zakwalifikować karę orzeczoną wobec M.A. jako dotyczącą „szczególnie poważnego przestępstwa”. Sąd ten powinien w szczególności wziąć pod uwagę charakter i wymiar kary orzeczonej wobec M.A., w niniejszym przypadku karę 24 miesięcy pozbawienia wolności. Rzeczoney sąd musi również zbadać, czy wykonanie tej kary zostało warunkowo zawieszona na osiem miesięcy, jak wydaje się wynikać z uwag na piśmie przedstawionych przez M.A. i rząd niderlandzki.

72. Ponadto, jak to już wskazałem, metoda polegająca na przyjęciu w uregulowaniu niderlandzkim wymierzonej kary pozbawienia wolności lub nałożonego środka polegającego na pozbawieniu wolności, w niniejszym przypadku dziesięć miesięcy, jako minimalnego progu pozwalającego państwu członkowskiemu na skorzystanie z przysługującego mu uprawnienia do cofnięcia lub odmowy przyznania statusu uchodźcy nie wydaje mi się co do zasady do zakwestionowania. Metoda ta powinna jednak obejmować ocenę wszystkich okoliczności właściwych każdej indywidualnej sytuacji, czego zbadanie należy do sądu odsyłającego.

73. Ponadto, jak to słusznie wskazuje Komisja, wydawałoby mi się sprzeczne z art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95, gdyby uregulowanie niderlandzkie pozwalało właściwemu organowi na zsumowanie kilku kar orzeczonych za kilka przestępstw w celu sprawdzenia, czy ten minimalny próg zostanie przekroczony. W tym względzie wydaje mi się istotne, aby dokonać rozróżnienia w zależności od tego, czy prawo karne państwa członkowskiego przewiduje, w przypadku zbiegu przestępstw, możliwość łączenia kar, czy też, przy braku możliwości łączenia kar, wymierzanie najwyższej grożącej kary. Do sądu odsyłającego należy zbadanie, czy kara wymierzona wobec

³⁸ Należy zbadać, czy dobrem chronionym są osoby czy też mienie: przypadki przemocy wobec osób mogą być częściej postrzegane jako szczególnie poważne. Ponadto oddźwięk medialny danego przestępstwa może wskazywać na fundamentalny charakter naruszonego interesu prawnego.

³⁹ Wyróżnienie moje.

⁴⁰ Zobacz J. Hardy, G. Mathues, op.cit., którzy uważają, że „[b]ardzo liczne wyroki skazujące za czyny, które nie mają wyjątkowej wagi, nie powinny *a priori* wystarczyć, nawet jeśli świadczą o niepowstrzymanej tendencji do narażania porządku publicznego” (s. 9). Zobacz także M. Neusiedler, Der Asylaberkennungsgrund des „besonders schweren Verbrechens”, w: *Migralex: Zeitschrift für Fremden- und Minderheitenrecht*, Wien, Braumüller 2021, nr 1, s. 8–14; oraz analiza prawna AUEA przywołana w przypisie 26 do niniejszej opinii, s. 62, pkt 5.3.

M.A. wynika z jednego lub z drugiego z tych modeli, przy czym pierwszy z nich nie może uprawniać właściwego organu, przez sumowanie kilku kar orzeczonych za kilka przestępstw, do przyjęcia kwalifikacji „szczególnie poważnego przestępstwa” w rozumieniu tego przepisu.

V. Wnioski

74. Mając na względzie całość powyższych rozważań, proponuję, aby Trybunał odpowiedział na pierwsze pytanie prejudycjalne przedstawione przez Raad van State (radę stanu, Niderlandy) w następujący sposób:

Artykuł 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony

należy interpretować w ten sposób, że:

- „szczególnie poważne przestępstwo” w rozumieniu tego przepisu oznacza czyn zabroniony, który charakteryzuje się wyjątkowym stopniem wagi;
- państwo członkowskie może powołać się na podstawę cofnięcia lub odmowy nadania statusu uchodźcy przewidzianą w art. 14 ust. 4 lit. b) lub art. 14 ust. 5 dyrektywy 2011/95 dopiero po przeprowadzeniu – indywidualnie dla każdego przypadku – oceny konkretnych, znanych mu okoliczności w celu ustalenia, czy istnieją poważne powody, aby uznać, że czyny popełnione przez daną osobę są objęte podstawą cofnięcia lub odmowy nadania, przy czym ocena wyjątkowego stopnia wagi przestępstwa, za które osoba ta została skazana prawomocnym wyrokiem, wymaga pełnego zbadania wszystkich okoliczności danego indywidualnego przypadku;
- w celu ustalenia istnienia „szczególnie poważnego przestępstwa” w rozumieniu art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95 zainteresowane państwo członkowskie musi oprzeć swoje badanie w szczególności na następujących kryteriach: charakterze rozpatrywanego czynu; wyrządzonych szkodach; rodzaju procedury zastosowanej w celu wszczęcia postępowania i wydania wyroku wobec danej osoby; charakterze i wymiarze orzeczonej kary, przy porównaniu tej kary z maksymalną karą przewidzianą przez ustawę za dane przestępstwo i z analizą pozycji tej kary na skali kar obowiązujących w tym państwie członkowskim; uwzględnieniu kwestii, czy większość sądów także uznaje rozpatrywany czyn za szczególnie poważne przestępstwo; przeważającym charakterze okoliczności obciążających lub, przeciwnie, okoliczności łagodzących; a także charakterze interesu prawnego, którego dotyczy naruszenie;
- nie stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu ustanawiającemu minimalny próg wymiaru orzeczonej kary, od którego czyn zabroniony można zakwalifikować jako „szczególnie poważne przestępstwo” w rozumieniu art. 14 ust. 4 lit. b) dyrektywy 2011/95, pod warunkiem, po pierwsze, że uwzględnieniu tego minimalnego progu towarzyszy ocena wszystkich okoliczności właściwych każdej indywidualnej sytuacji, a po drugie, że uregulowanie to nie pozwala na zsumowanie kilku kar orzeczonych za kilka przestępstw,

z których żadne, rozpatrywane z osobna, nie osiąga wymaganego przez ten przepis stopnia wyjątkowej wagi, w celu ustalenia, czy wspomniany minimalny próg został przekroczony.